

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Θέμα: Έγκριση για να αρχίσει ο σχεδιασμός Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού έχει θέσει σε προτεραιότητα το σχεδιασμό **Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο (ΕΣ) (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α)**.

2. Το Υπουργείο, οι εκπαιδευτικοί και οι ίδιοι οι μαθητές/τριες έχουν ουσιαστικό ρόλο να διαδραματίσουν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας στο σχολείο. Ο αγώνας ενάντια στη βία στο σχολείο, για να είναι πιο αποτελεσματικός, χρειάζεται πολύ-επίπεδες δράσεις με την εμπλοκή των γονιών, των κοινωνικών λειτουργών, των επαγγελματιών υγείας, των επαγγελματιών στο χώρο της δικαιοσύνης, των ηγετών της κοινότητας, την πολιτική ηγεσία και άλλων θεσμών.

3. Σκοπός της ΕΣ είναι η προαγωγή και η διατήρηση ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος στο οποίο:

- i. Ο/Η κάθε μαθητής/τρια συμμετέχει ενεργά στη σχολική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία ανεξάρτητα από ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με χαρακτηριστικά όπως φύλο, χρώμα/εμφάνιση, εθνικότητα, κοινότητα ή θρησκευτική ομάδα, καθεστώς παραμονής στη χώρα, καταγωγή, θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, αναπηρία, ηλικία, σεξουαλικός προσανατολισμός, ταυτότητα φύλου, γλώσσα, προφορά, συνήθειες, επάγγελμα, κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή κουλτούρα.
- ii. Ικανοποιούνται οι ανάγκες των μαθητών/τριών για γνώσεις, δεξιότητες ζωής και στάσεις ζωής.
- iii. Προάγονται γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων.
- iv. Προάγεται και προστατεύεται η συναισθηματική, ψυχολογική και σωματική ευημερία των μαθητών.
- v. Εμπλέκεται η οικογένεια, η κοινότητα και η ευρύτερη Πολιτεία στην ανάπτυξη και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και προγραμμάτων του σχολείου, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούν στην προστασία των μαθητών από κάθε μορφή βίας και που διδάσκουν στους μαθητές να σέβονται το δικαίωμα των άλλων μαθητών για προστασία από κάθε μορφή βίας.

4. Ο σχεδιασμός της ΕΣ θα γίνει σε δύο φάσεις.

- Η πρώτη φάση θα αφορά στη συλλογή έγκυρων και επιστημονικών δεδομένων γύρω από το θέμα.
- Η δεύτερη φάση θα περιλαμβάνει το σχεδιασμό δράσεων γύρω από τους ακόλουθους πέντε πυλώνες: α) πρωτογενής πρόληψη β) δευτερογενής πρόληψη γ) τριτογενής πρόληψη δ) έρευνα ε) αξιολόγηση.

5. Η διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης της Ε.Σ. είναι η ακόλουθη:

- I. Ενημέρωση των ακόλουθων εταίρων για την πρόθεση του ΥΠΠ να δημιουργήσει ΕΣ και επανατροφοδότηση με τις απόψεις τους:
    - Αρμόδια Υπουργεία και Υπηρεσίες του Κράτους (Υπουργείο Υγείας/Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων, Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων/Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως/ Αστυνομία Κύπρου).
    - Οργανώσεις εκπαιδευτικών, γονιών, μαθητών και σχολικές εφορείες.
    - Ανεξάρτητους Θεσμούς και ΜΚΟ.
  - II. Κατάθεση και έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο ώστε να ξεκινήσει ο σχεδιασμός της ΕΣ.
  - III. Διορισμός, από το Υπουργικό Συμβούλιο, Τεχνικού Συμβούλου που θα έχει την ευθύνη του συντονισμού του όλου εγχειρήματος.
  - IV. Διορισμός από τον Υπουργό Παιδείας, Επιστημονικού Συνεργάτη που θα έχει συμβουλευτικό ρόλο προς την Ομάδα Εργασίας του ΥΠΠ για την ΕΣ.
  - V. Συλλογή δεδομένων στα οποία θα στηριχθεί ο σχεδιασμός της Εθνικής Στρατηγικής.
  - VI. Ανάπτυξη της στρατηγικής από διευρυμένη ομάδα εργασίας με πρόσκληση του ΥΠΠ προς τους εταίρους που αναγράφονται στο σημεία (i).
    - vi. Υποβολή Σχεδίου Δράσης για Εθνική Στρατηγική για Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο, στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση.
    - vii. Υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής.
    - viii. Αξιολόγηση της υλοποίησης της στρατηγικής.
6. Ο Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού, ο οποίος θα παρουσιάσει το θέμα, θα καλέσει το Υπουργικό Συμβούλιο όπως:
- (α) Εγκρίνει την έναρξη της διαδικασίας σχεδιασμού της Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο.
  - (β) Εγκρίνει το διορισμό Τεχνικού Συμβούλου για το συντονισμό της Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο.
  - (β) Εγκρίνει τη δημοσίευση της Απόφασής του για την παρούσα Πρόταση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

10 Φεβρουαρίου 2017

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΒΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Α. Εισαγωγή

Όραμα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού είναι η διαμόρφωση εγγράμματων πολιτών με δεξιότητες, υπευθυνότητα, δημοκρατικό ήθος, ιστορική ταυτότητα αλλά και σεβασμό στη διαφορετικότητα. Πολιτών με ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ικανών να συμβάλουν δημιουργικά στην ανάπτυξη της κοινωνίας και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσω της παιδείας και του πολιτισμού.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση του οράματος αυτού είναι η προαγωγή και η συντήρηση ενός δημοκρατικού, ασφαλούς και πρωτίστως παιδοκεντρικού σχολικού περιβάλλοντος απαλλαγμένου από κάθε μορφή βίας.

Στη Συνάντηση των Ειδικών που πραγματοποιήθηκε στο Όσλο (27-28 Ιουνίου 2011) με θέμα τη Βία στο Σχολείο, στην οποία συμμετείχε το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ειδικός αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για τη Βία Εναντία στα Παιδιά και η κυβέρνηση της Νορβηγίας ένα από τα βασικά μηνύματα που προέκυψαν είναι ότι τα σχολεία αντανακλούν και εξαρτώνται από την ευρύτερη κοινωνία στην οποία ανήκουν, ως εκ τούτου, χρειάζονται ολιστικές προσεγγίσεις για την καταπολέμηση της βίας στο σχολείο.

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, οι εκπαιδευτικοί και τα ίδια τα παιδιά έχουν ουσιαστικό ρόλο να διαδραματίσουν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας στο σχολείο. Ο αγώνας ενάντια στη βία στο σχολείο, για να είναι πιο αποτελεσματικός, χρειάζεται πολύ-επίπεδες δράσεις με την εμπλοκή των γονιών, των κοινωνικών λειτουργών, των επαγγελματιών υγείας, των επαγγελματιών στο χώρο της δικαιοσύνης, των ηγετών της κοινότητας, την πολιτική ηγεσία και άλλων θεσμών.

Η Πρόταση για Εθνική Στρατηγική Εναντία στη Βία στο Σχολείο στοχεύει σε μια εθνική συμμαχία για την προαγωγή και διατήρηση ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος για όλα τα παιδιά.

Β. Το φαινόμενο της βίας στο σχολείο

Το 2011 το “Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο” σε συνεργασία με το “Διεθνές Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο” και με Επιστημονικό Σύμβουλο τον Πρόεδρο του Διεθνούς Παρατηρητηρίου Καθηγητή Eric Debarbieux, διεξήγαγε «Παγκύπρια Έρευνα Για τη Θυματοποίηση και το Σχολικό Κλίμα στα Σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Κύπρου». Η έρευνα κατέδειξε ότι *«Η βία τόσο στα Δημόσια Δημοτικά όσο και στα Δημόσια Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης είναι αρκετά περιορισμένη. Πρόκειται κυρίως για λεκτική βία, μικροβιαιότητες και εκφοβιστική συμπεριφορά. Στη Μέση Εκπαίδευση παρουσιάζεται σε ποσοστά κάτω του 10% και η αναδυόμενη*

καινούρια μορφή βίας, η κυβερνοβία και ο κυβερνοεκφοβισμός που σχετίζεται με τις νέες τεχνολογίες (διαδίκτυο και κινητό τηλέφωνο)» (Παπαδόπουλος, Καραγιάννη, Ιερείδης, & Βλάμη, 2010-2011, σ. 2).

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, 9 στους 10 μαθητές του Δημοτικού νιώθουν μεγάλη ασφάλεια στο χώρο του σχολείου, ωστόσο, το ΥΠΠ αντιμετωπίζει με πολύ προβληματισμό το γεγονός ότι 1 στα 10 παιδιά δε νιώθει ασφάλεια. Το αίσθημα της ασφάλειας των μαθητών Μέσης στο σχολείο είναι πιο προβληματικό αφού τα παιδιά νιώθουν ασφάλεια στο χώρο του σχολείου σε μέτριο βαθμό. Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας (90,8%) και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δηλώνουν ότι νιώθουν ασφάλεια στο χώρο του σχολείου σε αρκετό ή πολύ μεγάλο βαθμό.

Σύμφωνα με την **Παγκόσμια Έρευνα του ΟΗΕ για τη Βία Ενάντια στα Παιδιά** (Pinheiro, 2006):

- i. Ο χώρος του σχολείου εκθέτει πολλά παιδιά στη βία, με αποτέλεσμα να στερούνται τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματός τους στην εκπαίδευση.
- ii. Τα ίδια τα παιδιά επιβεβαιώνουν ότι η βία επηρεάζει την προσέλευσή τους στο σχολείο, τη δυνατότητά τους για μάθηση και το κατά πόσο θα ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους.
- iii. Παρόλο που η δημόσια εικόνα που δημιουργείται για το φαινόμενο της βίας στα σχολεία, επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την προβολή από τα ΜΜΕ ακραίων περιστατικών βίας, η αλήθεια είναι ότι τέτοια περιστατικά είναι μεμονωμένα. Ωστόσο, η πραγματικότητα παραμένει, ότι υπάρχει βία στα σχολεία και οι πιο συνηθισμένες μορφές της πολλές φορές περνούν απαρατήρητες, ενώ μπορεί να γίνονται και ανεκτές.
- iv. Τα επίπεδα και τα μοτίβα της βίας που εκδηλώνονται στο χώρο του σχολείου, αντανakλούν τα επίπεδα και τα μοτίβα της βίας που υπάρχουν στην κοινωνία και την οικογένεια. Αυτά με τη σειρά τους αντανakλούν τις υπάρχουσες πολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές τάσεις, τις πολιτισμικές παραδόσεις και αξίες, το νομικό πλαίσιο και την εφαρμογή του.
- v. Μέσα από το ρόλο του θύτη, θύματος ή του μάρτυρα στη βία, τα παιδιά μαθαίνουν ότι η βία είναι ένας αποδεκτός τρόπος για τον ισχυρό και επιθετικό για να παίρνει αυτό που θέλει από τον συγκριτικά αδύναμο, παθητικό ή ειρηνικό.

Γ. Σκοπός της Εθνικής Στρατηγικής

Σκοπός της Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο είναι η προαγωγή και η διατήρηση ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος στο οποίο:

- I. Το κάθε παιδί συμμετέχει ενεργά στη σχολική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία ανεξάρτητα από ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με χαρακτηριστικά όπως φύλο, χρώμα/εμφάνιση, εθνικότητα, κοινότητα ή θρησκευτική ομάδα, καθεστώς παραμονής στη χώρα, καταγωγή, θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, αναπηρία, ηλικία, σεξουαλικός προσανατολισμός, ταυτότητα φύλου, γλώσσα, προφορά, συνήθειες, επάγγελμα, κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή κουλτούρα.

- II. Ικανοποιούνται οι ανάγκες των παιδιών για γνώσεις, δεξιότητες ζωής και στάσεις ζωής.
- III. Προάγονται γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων.
- IV. Προάγεται και προστατεύεται η συναισθηματική, ψυχολογική και σωματική ευημερία του παιδιού.
- V. Εμπλέκεται η οικογένεια, η κοινότητα και η ευρύτερη Πολιτεία στην ανάπτυξη και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και προγραμμάτων του σχολείου, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούν στην προστασία των παιδιών από κάθε μορφή βίας και που διδάσκουν στα παιδιά να σέβονται το δικαίωμα των άλλων παιδιών για προστασία από κάθε μορφή βίας.

Δ. Περιεχόμενο της Εθνικής Στρατηγικής

Η Εθνική Στρατηγική θα περιλαμβάνει: α) συλλογή έγκυρων και επιστημονικών δεδομένων γύρω από το θέμα και γ) πέντε πυλώνες δράσης.

α) Συλλογή δεδομένων

Ο σχεδιασμός της Εθνικής Στρατηγικής θα βασιστεί σε έγκυρα και επιστημονικά δεδομένα ώστε να διασφαλιστεί, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, η αποτελεσματικότητά της.

Η συλλογή των δεδομένων θα γίνει μέσα από τις ακόλουθες δράσεις:

1. Εκπόνηση επιστημονικής έρευνας η οποία θα μετρήσει, ανάμεσα σε άλλα, τις μορφές και την έκταση της βίας στο σχολείο.
2. Χαρτογράφηση των υφιστάμενων πολιτικών και διαδικασιών, σε επίπεδο πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης με στόχο τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου.
3. Μελέτη της εθνικής νομοθεσίας με στόχο την υποβολή εισηγήσεων για καλύτερη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού.
4. Ακρόαση των απόψεων των παιδιών, της δικής τους οπτικής γωνίας των πραγμάτων και των εμπειριών τους ώστε να υπάρχει καλύτερη κατανόηση των πτυχών και των γενεσιουργών αιτιών της βίας που μένουν αόρατες αλλά και προβλήματα στις πολιτικές και διαδικασίες που σχετίζονται με τη βία στο σχολείο.
5. Ακρόαση των απόψεων των εκπαιδευτικών με στόχο, ανάμεσα σε άλλα, τον εντοπισμό των αναγκών τους και συλλογή των εισηγήσεών τους σε σχέση με δράσεις που χρειάζεται να γίνουν σε επίπεδο πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης.

β) Πυλώνες Εθνικής Στρατηγικής

Βάση ενός προκαταρκτικού σχεδιασμού που έγινε σε επίπεδο ΥΠΠ η Εθνική Στρατηγική ενδέχεται να περιλαμβάνει τους ακόλουθους πέντε πυλώνες:

Πυλώνας 1- Πρωτογενής πρόληψη

Πυλώνας 2- Δευτερογενής πρόληψη

Πυλώνας 3- Τριτογενής πρόληψη

Πυλώνας 4- Έρευνα

Πυλώνας 5 - Αξιολόγηση

Κάτω από τους πυλώνες της πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης, και βάση της συλλογής και της αξιολόγησης των δεδομένων που θα προηγηθεί, θα εξεταστεί το ενδεχόμενο κατά πόσο υπάρχει ανάγκη να ληφθούν τα ακόλουθα μέτρα:

- (I) **Νομικά μέτρα**, τα οποία να καθορίζουν τα πλαίσια, τα συστήματα, τους μηχανισμούς και τους ρόλους και τις ευθύνες των εμπλεκόμενων αρχών και επαγγελματιών.
- (II) **Διοικητικά μέτρα**
- (III) **Κοινωνικά μέτρα** που να αντανakλούν τη δέσμευση του κράτους να διασφαλίσει τα δικαιώματα του παιδιού και να παρέχει βασικές και στοχευμένες υπηρεσίες.
- (IV) **Εκπαιδευτικά μέτρα** τα οποία:
  - Να καταπολεμούν στάσεις, παραδόσεις, συνήθειες και συμπεριφορές που ανέχονται και προάγουν τη βία.
  - Υποστηρίζουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής στα παιδιά, τη γνώση και τη συμμετοχή τους.
  - Ενδυναμώνουν τους γονείς και τους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με τα παιδιά.

Στα πλαίσια του **πυλώνα της έρευνας** περιλαμβάνεται η δημιουργία μηχανισμού καταγραφής περιστατικών βίας στο σχολείο με στόχο τη δημιουργία τράπεζας δεδομένων και αξιοποίησής τους σε θέματα πρόληψης και διαχείρισης του φαινομένου. Επιπρόσθετα θα δοθεί έμφαση στη διενέργεια νέων επιστημονικών ερευνών γύρω από το θέμα.

E. Διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης της Ε.Σ.

- VII. Ενημέρωση των ακόλουθων εταίρων για την πρόθεση του ΥΠΠ να δημιουργήσει ΕΣ και επανατροφοδότηση με τις απόψεις τους:
  - Αρμόδια Υπουργεία και Υπηρεσίες του Κράτους (Υπουργείο Υγείας/ Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων, Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων/Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως/ Αστυνομία Κύπρου).
  - Οργανώσεις εκπαιδευτικών, γονιών, μαθητών και σχολικές εφορείες.
  - Ανεξάρτητους Θεσμούς και ΜΚΟ.
- VIII. Κατάθεση και έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο ώστε να ξεκινήσει ο σχεδιασμός της ΕΣ.
- IX. Διορισμός, από το Υπουργικό Συμβούλιο, Τεχνικού Συμβούλου που θα έχει την ευθύνη του συντονισμού του όλου εγχειρήματος.
- X. Διορισμός από τον Υπουργό Παιδείας, Επιστημονικού Συνεργάτη που θα έχει συμβουλευτικό ρόλο προς την Ομάδα Εργασίας του ΥΠΠ για την ΕΣ.
- XI. Συλλογή δεδομένων στα οποία θα στηριχθεί ο σχεδιασμός της Εθνικής Στρατηγικής.

- XII. Ανάπτυξη της στρατηγικής από διευρυμένη ομάδα εργασίας με πρόσκληση του ΥΠΠ προς τους εταίρους που αναγράφονται στο σημεία (i).
- ix. Υποβολή Σχεδίου Δράσης για Εθνική Στρατηγική για Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο, στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση.
  - x. Υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής.
  - xi. Αξιολόγηση της υλοποίησης της στρατηγικής.

Βιβλιογραφία

Pinheiro, P. S. (2006). *World Report on Violence Against Children*. UN.

Tackling Violence in Schools. High-Level Expert meeting co-organised by the Government of Norway (2011).

Παπαδόπουλος, Μ., Καραγιάννη, Μ., Ιερείδης, Κ., & Βλάμη, Σ. (2010-2011). *Παγκύπρια Έρευνα για τη Θυματοποίηση και το Σχολικό Κλίμα στα Σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Κυπρου*. Λευκωσία: Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο, ΥΠΠ.